

Nijs oet Toen

door Jan Jaap

Fritillaria

Dit voorjaar hadden we een Fritillaria-tentoonstelling gepland die door de coronapandemie niet is doorgegaan. We hopen dat het komend jaar ons allen beter gezind is. We vertellen u alvast het een en ander over deze fascinerende plantengroep.

De naam Fritillaria is afgeleid van het Latijnse woord fritillus, wat dobbelsteenbeker betekent. De naam slaat op de vorm van de bloemen en mogelijk op het geblokte patroon dat veel bloemen kenmerkt. De plant komt voornamelijk voor in het Middellandse Zeegebied (vooral in Turkije), in West-Azië en Westelijk Noord-Amerika.

Vertrouwen

De planten groeien graag op goed gedraineerde, doorlatende bodems. Goede plaatsen zijn rotstunnen, langs heesterranden en in de lichte schaduw van bomen. De grond van Domies Toen voldoet hier redelijk aan.

In mijn eerste ervaring zijn het wispelturige planten die het soms laten afweten. De soorten die we vorig jaar geplant hebben deden het opmerkelijk goed dus we krijgen wat meer vertrouwen.

Variatie

Fritillaria's heb je in vele vormen en kleuren. De vorm van de kievitsbloem, die in Nederland inheems is, varieert van klein naar groot en van enkelbloemig tot trosvormig.

Ook de keizerskroon behoort tot deze familie. Met hun naar dassen en vossen geurende bollen zouden ze mollen en woelratten afschrikken maar in ieder geval hebben ze prachtige grote bloemen.

Tentoonstelling

Wij hopen u volgend seizoen zo'n twintig verschillende soorten te presenteren. Er zal ook een aantal fraaie panelen met prachtige foto's en informatie geplaatst worden in de tuin. De panelen zijn een onderdeel van een internationaal project, een samenwerking van de Hortus Leiden en de Botanische tuin van Warschau. Het wordt een mooie tentoonstelling die zeker de moeite waard is.

Heeft u nog foto's, tekeningen of schilderijen van Fritillaria's? We zouden ze voor de tentoonstelling graag in bruikleen hebben.

Neemt u dan contact op met voorzitter@domiestoen.nl

Oktober kindermaand

Oktober is de kindermaand en Domies Toen doet daar graag aan mee.

Voor de allerjongsten is er het kabouterpad. Aan de hand van een tiental opdrachten gaan de kinderen door de tuin. Kijkend, voelend, ruikend, luisterend en vergelijkend ervaren ze de herfst in de tuin. Als het weer en de situatie het toelaten gaan ze samen met de beheerder en begeleiders op zoek naar kleine beestjes, en soms komen we nog een kikker of salamander tegen, maar ja diertjes zijn niet te registreren, dus het is ook een beetje geluk hebben. Ook kijken we naar spinnen. We sluiten de sessie af met een liedje over een boom die niet in Domies Toen staat. Voor de grotere kinderen is er de biodiversiteitsroute door de tuin. Aan de hand van een aantal opdrachten in de tuin lossen ze een rebus op. Nu maar hopen dat het droog weer is.

Je kunt je nog opgeven voor 16, 20 en 23 oktober via rondleiding@domiestoen.nl.

Herfst

Het is echt herfst, dat zie je aan de verkleuringen van het blad maar ook aan die typische herfstbloeiers.

De klimop is zo'n herfstbloeiër en in mijn ogen een geweldige plant! Altijd groen en één van de weinige planten die laat in het jaar nog vol nectar bloeit. Als de eerste bloemen aan het eind van de zomer verschijnen, dan zijn er ook direct vlinders.

De klimop, of Hedera, kent vele verschijningsvormen en is erg populair als tuinafscheiding. De plant is wintergroen en groeit relatief snel.

De bloei in deze tijd van het jaar is bijzonder. Juist zo in het najaar zijn er heel wat insecten die er echt alles aan willen doen om nectar te halen om de winter door te komen. Ook de gewone wesp zie

je op de bloemen van de klimop zitten om de vrijkomende nectar op te eten. Iets wat voor wespen helemaal niet logisch is. Kijk maar eens naar de kop van een wesp, die is gebouwd met kaken en niet om sappig nectar op te slurpen. Een bijzondere attractie is de klimopbij. Subtiel gestreept met een echt bijenuiterlijk. De kop is erop gebouwd om nectar uit de klimop te kunnen slurpen. Het is een lust om naar te kijken. Ondertussen zullen er ook veel zweefvliegen en zwarte vliegen op de geur van de nectar afkomen en zo heb je als je de klimop laat bloei-

en volop biodiversiteit rondom je huis. Het leuke van de bloemen van de klimop is dat ze na bevruchting zwarte decoratieve vruchten krijgen die niet misstaan in kerststukjes. Snoeiseltjes helpen de groene container vrijhouden van maden en een tinctuur van klimop op alcoholbasis, helpt tegen insectenbeten. In een beetje biodiverse tuin groeit dus zeker de klimop. (JWZ)

Tuinkunst in Domies Toen

Domies Toen is een tuin waar veel verschillende elementen samenkomen. Al die onderdelen hebben een vorm -de belijning- en een inhoud -de plantenkeuze-. Maar waar komt die vorm vandaan? Hoe is die ontstaan? En hoe hangt die samen met de plantenkeuze? In deze en de komende nieuwsbrieven nemen we u mee op reis door de tijd in Domies Toen.

De wereld in vieren

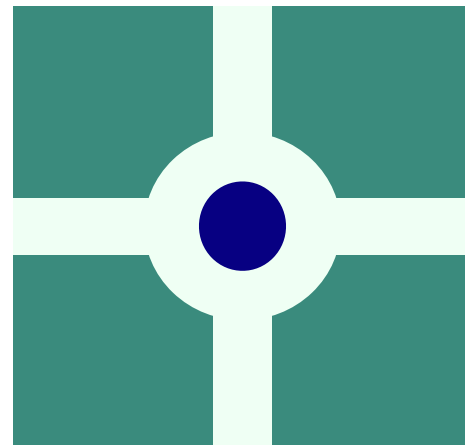
In wat ooit de nutstuin voor de dominee was, liggen nu zomerbloeiende hooilandjes, omringd door borders. Vier gebogen paadjes lopen vanaf de randen van de tuin naar het middelpunt waar een zonnwijzer pronkt te midden van rozenperken.

Vier paadjes die de ruimte in vieren delen met op het kruispunt een bron, een fontein of zoals in Domies Toen, een zonnwijzer, het is een eeuwenoud motief. Deze vierende-

ling wordt in Islamitische tuinen al gebruikt om ruimte in te delen en planten te ordenen. Gedurende de Middeleeuwen wordt in het westen deze indeling overgenomen voor tuinen bij kloosters en kastelen. Deze Middeleeuwse tuinen hebben als doel om medicinale en keukenkruiden te kweken of ze worden aangelegd voor meditatie, rust en bezinning, niet voor de sier. Een eenvoudige praktische indeling ligt voor de hand.

Toch ligt er ook een diepere betekenis onder deze indeling. In de vorm wordt geprobeerd Gods schepping na te bootsen. Dat lijkt wat vreemd omdat we bij het paradijs vaak weelderige plantengroei en een rijk dierenleven voorstellen.

Zo zien we het tenminste op oude afbeeldingen. Maar de geometrische indeling staat wel degelijk voor Gods schepping: voor de vier seizoenen, de vier windstreken, de vier elementen en de vier temperamenten. In de Middeleeuwen is zelfs de aarde nog een groot plat vlak met vier hoeken. De bron of fontein in het middelpunt van de tuin staat voor de levensbron. De zonnwijzer in Domies Toen is wellicht een mooi alternatief die verwijst naar het licht als levensbron. (LB)

Een app waar ik blij van word

Met de app Obsidentify is het mogelijk om bomen, kruidachtigen, paddenstoelen en diertjes en zelfs schelpen te identificeren. Vroeger leerde ik tijdens mijn studie om planten te determineren. Ik vraag me af of studenten dat nu nog leren. Niet dat ik er niets aan heb gehad, ik weet nu op welke kenmerken ik moet letten waardoor ik in elk geval de familie snel kan herkennen.

De app werkt erg eenvoudig en heeft het meestal bij het rechte eind. Maar niet altijd. Mijn partner roept weleens verrukt de naam van een plant, en dan denk ik: dat kan niet, die komt hier niet voor. Ikzelf check de uitkomst van de identificatie regelmatig nog op diverse betrouwbare internetbronnen. En soms blijkt die uitkomst niet te kloppen. Maar over het algemeen ben ik heel tevreden over deze app. (LB)

Bericht van het bestuur

Terugblik

Ondanks dat het nog steeds een coronajaar was, kunnen we terugblikken op een prachtig tuinjaar. De tuin ziet er fantastisch uit en oogst veel lof.

Jan Jaap en zijn vrijwilligers hebben heel hard gewerkt in de tuin. Veel dank daarvoor.

De biotoopschalen vormen nu al een prachtig geheel, en dat terwijl ze nog lang niet allemaal ingeplant zijn. Sommige schalen moesten nu eenmaal wachten op het goede moment van aanplanten. Maar de tuin is in dat deel nu al veel mooier geworden. Volgend jaar lente hoort u daar meer over.

Ook is Jan Jaap begonnen met een verbinding van de border langs het bloeiend hooiland met die naar Domes Toenhoes. Daarmee is ook weer een rommelig deel opgeruimd en vormt het nu veel meer een geheel.

We hebben een paar maal Muziek in Toen gehad. De bezoekers waren enthousiast. Als laatste klapstuk hadden we de Midsummernights-dream van Mendelsohn, uitgevoerd door LUDWIG, als slot van hun lan-

delijk toernee langs muziekkoepeles. Jammergenoeg was het te koud om in de tuin te spelen, maar gelukkig konden we uitwijken naar de kerk. LUDWIG was heel blij met de alternatieve koepel in het koor van de kerk.

In de zomer konden we gelukkig weer starten met themarondwandelingen door de tuin.

Bezoekers

We zijn niet ontevreden over het aantal betalende bezoekers. Onze administratie in deze is aanzienlijk verbeterd nu de bezoekers met een QR-code kunnen betalen, maar ook contant in een veilige box. Als de theeschenkerij geopend is, dan kunnen bezoekers daar ook pinnen. Toch blijft het verbazingwekkend dat er mensen zijn die niet betalen, zeggen dat ze niet gezien hebben dat er betaald moet worden, ondanks ons duidelijke bord met huisregels en betaalbox.

We zijn heel blij met dit prachtige bord, ook weer gemaakt door Annette van Kelckhoven.

We hebben in ieder geval zo'n duizend betalende bezoekers gehad. En

dan hebben we het nog niet over onze vrienden die ongetwijfeld ook de tuin hebben bezocht.

De website is ook verder verbeterd. De beschrijvingen van de tuin zijn geactualiseerd en bij ieder onderdeel van de tuin staat nu een fotoreportage. Ook staat op de homepage steeds een blokje actueel, met ook weer een link naar foto's. Dank aan Jan Dresmé, die dit allemaal technisch op de site heeft gezet. Neem eens een kijkje!

Vooruitblik

Volgend jaar bestaat de tuin 60 jaar. In de zomer van 1962 werd die officieel in gebruik genomen, na meer dan een jaar hard werken in een verwaarloosde tuin. De Grunneger Daansers wijdden de tuin is. Die kunnen we niet meer uitnodigen, maar we gaan er wel een feestelijk jaar van maken.

Afscheid

In 2019 moesten we op zoek naar een nieuw bestuur. Jan van Duinen bood zich aan, met zijn netwerk en ervaring in fondswerving. Jammergenoeg moet hij om gezondheidsredenen nu aftreden. Wel gaan we door met zijn ideeën om geld te regenereren.

Maarten Bohlmeijer hielp ons door het penningmeesterschap op zich te nemen. Dat bleek, naast zijn eigen bedrijf, toch te veel werk. De centuri is voorlopig overgedragen aan Kantoor Vreugdenhil in Uithuizermeeden. Maarten blijft gelukkig wel aan het werk voor de tuin, als ondersteuning bij de technische klussen. We zijn erg blij dat Maarten ons in 2019 geholpen heeft met de voortgang en danken hem voor het vele werk.